

Werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen in de dienstverlenende sector voor landbouw en plattelandontwikkeling

Samenvatting

Inleiding

Loonbedrijven in de land-, tuin-, bosbouw en plattelandontwikkeling (hierna 'agrarische aannemers') vervullen een cruciale rol in de Europese agrarische sector. De snelle veranderingen die zich de afgelopen decennia in de landbouw hebben voorgedaan en het proces van professionalisering en mechanisering van de landbouw hebben geleid tot een breed scala aan nieuwe productiemethoden en een grotere relevantie van dienstverleners. Als gevolg hiervan hebben agrarische aannemers zich ontwikkeld tot een nieuwe beroepsgroep, die gespecialiseerd is in advieswerkzaamheden en gemechaniseerde arbeid.

Agrarische aannemers leveren diensten aan landbouwers, boseigenaren, lokale autoriteiten (oogsten, bodembewerking, bemesting, de aanleg van parken en plantsoenen, enz.) en de bouwsector (vervoer- en baggerwerkzaamheden). Dit onderzoeksverslag betreft een analyse van de sector van de agrarische aannemers in vier lidstaten van de Europese Unie – Frankrijk, Denemarken, Duitsland en Polen – om een beter inzicht te krijgen in de sector, in zijn sociaaleconomische belang en in de verschillen met de landbouwsector als geheel. In de studie wordt specifiek gekeken naar de arbeidsverhoudingen en wordt de werkgelegenheidssituatie geanalyseerd, waarbij speciale aandacht uitgaat naar gezondheids-, veiligheids- en opleidingsaspecten.

Beleidscontext

In de afgelopen vijftig à zestig jaar is het aantal landbouwbedrijven in Europa aanzienlijk gedaald. Terwijl het aantal kleinere bedrijven is afgenomen, nam de gemiddelde omvang van de bedrijven toe, zowel in fysieke als in economische zin. Deze trends zijn indicatoren van de structurele veranderingen die in de landbouwsector van ontwikkelde landen worden waargenomen.

Een van de belangrijkste kenmerken van de structurele veranderingen is de groei van de productiviteit, die wordt

aangedreven door de technologische vooruitgang en een grotere economische doelmatigheid. Een belangrijke factor die de veranderingen beïnvloedt is een paradigmaverschuiving binnen nationaal landbouwbeleid naar bevordering van de geïndustrialiseerde landbouw. De toegenomen relevantie van de sector is in hoge mate het gevolg van deze doorlopende structurele veranderingen. De steeds verdere specialisatie in de landbouw en de vraag naar productiviteitsverhoging maken een beroep noodzakelijk op agrarische aannemers, die over hoogwaardige technologische uitrusting en gespecialiseerde kennis beschikken.

Hoofdbevindingen

De werkgeversorganisatie van de sector, de Europese Federatie van verenigingen van loonbedrijven in land- en tuinbouw (CEETTAR), vertegenwoordigt meer dan 80 000 ondernemingen die werk bieden aan ruim vierhonderdduizend werknemers in dertien EU-lidstaten. Terwijl agrarische aannemers voor de landbouwproductie in de meeste 'oude' lidstaten (EU-15), voornamelijk in het noorden en noordwesten van de EU, onmisbare partners zijn geworden, is hun aanwezigheid in de meeste nieuwe lidstaten minder sterk.

In Denemarken, Frankrijk en Duitsland neemt een zeer groot deel van de landbouwers voor teeltdiensten agrarische aannemers in de arm. In Frankrijk maakt ruim 65 % van de landbouwbedrijven die zijn gespecialiseerd in akkerbouwgewassen en 75 % van de veeteeltbedrijven gebruik van agrarische aannemers, terwijl deze in Duitsland bijna 90 % van het graan oogsten en opslaan. In Polen zijn ook agrarische aannemers actief, maar heeft de sector tot nu toe weinig aandacht gekregen, waardoor er geen duidelijk onderscheid kan worden gemaakt tussen agrarische aannemers en de landbouw als geheel. In tegenstelling tot de meeste delen van Frankrijk, Denemarken en Duitsland, is de Poolse landbouw nog versnipperd en is het landbouwareaal verdeeld

over een groot aantal kleine landbouwbedrijven. In veel gevallen voeren agrarische aannemers ook zelf landbouwactiviteiten uit.

Hoewel het moeilijk kan zijn om de sector van de agrarische aannemers of hun activiteiten volledig te scheiden van de landbouw als geheel, zijn er wel kwalitatieve verschillen aan te wijzen. In de eerste plaats worden zowel in de landbouw als bij de agrarische aannemers steeds hogere beroepskwalificaties verlangd als gevolg van de technische vooruitgang, al bestaat er in de landbouw voor bepaalde werkzaamheden ook vraag naar minder geschoold personeel. In de sector agrarische aannemers worden aanzienlijke investeringen verricht in apparatuur - ter waarde van circa 6 miljard EUR per jaar - wat gelijk is aan bijna een kwart van de waarde van het Europese landbouwmachinepark. Wegens de hoge technische machinestandaards is er geen significante vraag naar minder gekwalificeerd personeel.

Zowel in de landbouw als bij de agrarische aannemers is seizoensarbeid belangrijk. In de landbouw wordt dit type arbeid voornamelijk gekenmerkt door eenvoudige taken die met de hand kunnen worden uitgevoerd en weinig voorafgaande kennis vergen. Deze taken worden grotendeels verricht door buitenlandse werknemers uit Midden-Europa. De agrarische aannemers daarentegen laten seizoensarbeid doorgaans door lokale werknemers verrichten.

Ook is een duidelijk verschil te zien in het leeftijdsprofiel van werknemers. In vergelijking met de landbouw als geheel vormen de agrarische aannemers – althans in Denemarken, Frankrijk en Duitsland – een vrij jonge beroepsgroep, waarvan de meesten tussen 20 en 35 jaar oud zijn.

Wat betreft gezondheid en veiligheid lopen werknemers van agrarische aannemers doorgaans dezelfde beroepsrisico's als anderen in de landbouwsector. Deze risico's bestaan onder meer uit vallen, botsingen met objecten en lichamelijke stress als gevolg van lawaai of contact met scherpe, puntige, ruwe of oneffen voorwerpen. Bepaalde risico's zijn echter specifiek voor agrarische aannemers, zoals de bediening van grote landbouwmachines.

Het verslag laat zien dat specifieke instrumenten of gezamenlijke initiatieven van sociale partners voor de preventie van ongevallen schaars zijn, en dat wettelijke verplichtingen normaliter de veiligheidsaspecten afdekken. Onderwijs en opleiding lijken te worden verzorgd door de sociale partners op nationaal niveau.

Aangezien deze sector pas de afgelopen decennia is opgekomen, kan de nationale en Europese sociale dialoog nog niet op tradities terugvallen, zoals in ander economische sectoren in Europa. Desondanks

wordt op Europees niveau een actieve sociale dialoog gevoerd tussen de Europese Federatie van verenigingen van loonbedrijven in land- en tuinbouw CEETTAR en de Europese Federatie van vakbonden in de voeding, de landbouw en het toerisme (EFFAT).

Op nationaal niveau bestaat er geen specifieke structuur voor vertegenwoordiging en sociale dialoog voor de agrarische aannemers, behalve in Duitsland. De sector valt voornamelijk onder socialepartnerorganisaties in de landbouw, en collectieve overeenkomsten overlappen elkaar vaak. De landen die voor deze studie zijn geselecteerd vormen een illustratie van het feit dat deze sector in West- en Noord-Europa sterker is ontwikkeld en zichtbaarder is dan in de nieuwe lidstaten, die doorgaans geen sterke tradities op het gebied van arbeidsverhoudingen hebben.

Beleidsadviezen

De studie toont aan dat de sector van de agrarische aannemers vanwege het hoge niveau van mechanisatie en het gebruik van hightechapparatuur speciale eisen stelt met betrekking tot gezondheids- en veiligheidsaspecten en onderwijs en opleiding van werknemers.

Voor de sociale dialoog op Europees niveau zal het belangrijk zijn om gezamenlijke initiatieven ter versterking van bestaande nationale structuren voort te zetten en de grensoverschrijdende uitwisseling van goede praktijken en oplossingen te bevorderen. De nadruk moet liggen op analyse van de verschillende specifieke nationale kenmerken en problemen.

De toepassing van Europese gezondheids- en veiligheidswetgeving wordt beschouwd als een van de belangrijkste maatregelen voor de sector in Europa. Bovendien lijkt een scholingsbeleid gestimuleerd door de Europese sociale partners een van de essentiële instrumenten voor de ontwikkeling van een duurzame sector van agrarische aannemers in Europa. Op dit gebied blijkt het Duitse beroepsopleidingsprogramma voor geschoolde agrarische diensten (*Fachkraft Agrarservice*) een goede aanpak te zijn.

Gezien de toenemende sociaaleconomische relevantie van de sector en het potentieel van agrarische aannemers als 'drijvende krachten achter innovatie' of 'investeringsvehikel', is het van essentieel belang om de Europese sociale dialoog binnen deze sector met beleidsinitiatieven te versterken.

Nadere informatie

Het verslag *Employment and industrial relations in the agricultural and rural contractor (ARC) sector* is te vinden op de website <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1179.htm>.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer Jorge Cabrita, onderzoeksmedewerker, jca@eurofound.europa.eu